

Quand ça affleure à la surface – een selectie werken voorgesteld door Dominique De Beir

Pierrette Bloch, Cathryn Boch, Dominique De Beir, Isabelle Ferreira, Hessie, Maëlle Labussière, Patrice Pantin.

Marie-Paule Grusenmeyer, de galeriehoudster van Hopstreet Gallery te Brussel, gaf mij de vrije hand om in mei een tentoonstelling in de galerie vorm te geven. Ik ben namelijk niet enkel kunstschilder, en daarnaast nog knutselaar, chirurg, tuinierster en kantklosster; af en toe vind ik het ook wel eens leuk om tot curator te verpoppen. Het verplicht mij telkens om de balans op te maken en mijn focus scherper te stellen: waar ben ik vandaag precies mee bezig? Het is zowel een emotionele als een intellectuele oefening, die nooit eenvoudig is.

“Quand ça affleure à la surface” is opgebouwd vanuit een centrale gedachte: ik wilde werken samenbrengen die in het verlengde liggen van mijn wereld en die deze verrijken, zonder mij af te vragen hoe die keuzes onder elkaar gelinkt zijn, tenzij uiteraard door de persoonlijke blik die ik erop werp en die gefilterd is door mijn eigen werk. Wat mij interesseert, zijn de toevalligheden die door de werken ontstaan en de impact die ze kunnen hebben.

De titel van de tentoonstelling, “Quand ça affleure à la surface”, komt uit de misdaadroman Red Harvest (1929), in 1932 in het Frans vertaald als La Moisson rouge, van Dashiell Hammett. Hij lijkt vrij goed samen te vatten waar het mij om te doen is: « ... Les plans parfois, ça fonctionne. Et parfois, il suffit juste de remuer la fange... si on est assez coriace pour survivre, et si on est assez attentif pour repérer ce qu'on cherche quand ça affleure à la surface... » (“Op voorhand plannen werkt soms. Andere keren hoeft je alleen maar de modder wat om te woelen... als je taai genoeg bent om overeind te blijven, en oplettend genoeg om wat je zoekt te herkennen op het moment dat het aan de oppervlakte komt...”)

Al meer dan 30 jaar verken ik het oppervlak van de dingen door er gaten in te maken, soms tot aan de grens van de weerstand van het materiaal. Met dat gebaar probeer ik de dimensie van dikte te doorbreken en me te verzetten tegen de ondoorzichtigheid ervan.

Gaten maken om doorheen de schijn te prikken en om beelden te laten wankelen. Vaak moet je het oppervlak mishandelen om het te laten oplossen en het zijn volle vitaliteit te doen vinden: er moet iets naar boven komen en er moet iets onderliggen. Ik hou van bulten, oneffenheden, klievers en vlekken, werken die vibreren en die je van heel, heel dichtbij bekijkt. De dingen laten gebeuren binnen de toevalligheid van iets wat je doet of van een gebaar dat je stelt: dat is en blijft een van de fundamenten van mijn praktijk.

Op de tentoonstelling “Quand ça affleure à la surface” toon ik vlakken van polystyreen, honingraatkarton en gewaxt papier, rauw in het materiaal bewerkt. Ook Cathryn Boch stelt haar recipiënt op de proef: ze creëert een wereld vol pijn, opgebouwd uit hechtingen, littekens en reparaties. Pierrette Bloch is stiller maar daarom niet minder bijtend: ze zet het papier vol inktstippen die het doen samentrekken en ineenkrimpen. Isabelle Ferreira slaat, rukt af en verplaatst met grote precisie, waardoor ze het materiaal als het ware van aard laat veranderen. Hessie lijmt zonder vooropgesteld plan stukken gerecupereerd papier aan elkaar. Maëlle Labussière doordrenkt de dragers met een grondlaag van rode inkt die door de verschillende bladlagen heendringt. Patrice Pantin scheidt er genoeg in om ons te misleiden: de verfhuid wordt heel dicht tegen het oppervlak aangebracht.

Dominique De Beir (°1964, woont en werkt tussen Parijs et het arrondissement Picardie maritime).

Dominique De Beir zoekt de diepte op van het oppervlak, wil het uithollen, en kiest daarvoor materialen die tegelijk stevig en zacht zijn. Ze behandelt het papier als een soort huid die de sporen draagt van wat hij vroeger was, en die bereid is om er andere te ontvangen waardoor hij er anders zal uitzien. Door een reeks handelingen zoals snijden, doorboren en afschuren, laat de kunstenaar sporen en kleurstromen verschijnen totdat het oppervlak bijna helemaal weggesleten is. Haar doel is de dikte tastbaar te maken en de kijker te doen beseffen dat er een achterkant is waartoe hij meestal geen toegang heeft. Soms drijft ze de perforatie tot het uiterste van wat het materiaal aankan. Op die manier speelt ze met een inherente ambiguïteit tussen opbouwen en vernietigen, ondoorzichtigheid en transparantie, duurzaamheid en kwetsbaarheid.

Sedert 2023 bevinden verschillende van haar werken zich in de collecties van het Musée des Beaux-arts van Caen en van het Musée Fabre in Montpellier.

Cathryn Boch (°1968, leeft en werkt in Marseille).

De papieren dragers waarop Cathryn Boch werkt, blijven niet onbeschadigd. Met de naald van een naaimachine gaat ze het papier te lijf, tot het bol gaat staan. Tegelijkertijd roepen de kwetsbaarheid van het papier, het kalkpapier vol gaatjes en de wildgroei van draden het beeld op van een leefwereld in volle verandering. Als bronmateriaal gebruikt Boch kaarten, plattegronden, topografische beelden en luchtfoto's. .

Haar werk is te vinden in particuliere en openbare collecties, o.a. in het Cabinet d'Arts Graphiques – Centre Georges Pompidou, het FMAC (Fonds municipal de la ville de Paris), het FNAC (Fonds national d'art contemporain), het FRAC (Fonds régional d'art contemporain) PACA et Picardie, het MAMCO Genève, de Fondation Daniel et Florence Guerlain en de Collection Antoine de Galbert.

Pierrette Bloch (°1928-2017, woonde en werkte in Parijs).

Het werk van Pierrette Bloch evolueerde vanaf de jaren 1950 naar abstractie. Het ontsnapt aan elke esthetische categorie, maar speelt met ritme, met de ambivalentie tussen volheid en leegte, en met het contrast tussen zwart en wit. Met grote subtiliteit en een spaarzaam gebruik van middelen ontwikkelt het zich in reeksen, gebaseerd op de herhaling van elementaire vormen – stippen, kluwens, schriftuur – en zo goed als zonder kleur.

Bloch exposeerde in meerdere grote musea en haar werk werd opgenomen in belangrijke collecties, zowel publiek als privé, o.a. in het MoMA te New York, het Yokohama Museum of Art in Japan, het Stedelijk Museum van Amsterdam, en in Parijs de Fondation Louis Vuitton pour la Création, het Musée d'Art et d'Histoire du Judaïsme, het Centre Pompidou en het Musée d'Art moderne.

Isabelle Ferreira (°1972, woont en werkt in Parijs).

In haar werk hanteert Isabelle Ferreira processen zoals slaan of scheuren en referenties die ze bewust tegen de nerf in gebruikt. Als beeldhouwster gebruikt ze bijvoorbeeld kappen en snijden als middel om schilderijen, of liever reliëfs, te maken; als tekenaar en colorist ontdoet ze de tekening consequent van haar materiële integriteit door erin te knippen of te scheuren, of door er slechts een restant van te tonen. Haar aanval vervormt het beeldvlak of verscheurt het oppervlak tot het gereduceerd is tot stukjes of overblijfsels. Schrapen, insnijden of scheuren worden procedés om te tekenen, kleur een manier om diepte in het beeld te brengen, en een nietje kan het "morfeem" zijn van een vorm, een huid of een kleur.

Werken van Ferreira zijn o.a. opgenomen in het Musée des Beaux-Arts van Nantes, in het FRAC Normandie, de Josef & Anni Albers Foundation, het Franse CNAP (Centre National des arts plastiques), het Fonds d'art contemporain – Paris Collections, het Fonds graphique et photographique de la ville de Vitry-sur-Seine, het FRAC Auvergne en het FRAC Poitou-Charentes.

Hessie (pseudoniem van Carmen Lydia **Đurić**) (°1936-2017, heeft gewoond en gewerkt in Parijs).

De Cubaanse kunstenaar Hessie is autodidact. Zij staat bekend om haar borduurwerk op stof en om haar multidimensionale collages, waarin zij zonder vooropgezet plan stukken gerecupereerd papier aan elkaar plakt. Hessie heeft het grootste deel van haar leven in de marge van de kunstwereld gewerkt. Ze ontwikkelde een persoonlijk, minimaal vocabulaire met behulp van gemakkelijk verkrijgbare, goedkope materialen en met technieken die geassocieerd worden met specifiek vrouwelijke huishoudelijke taken, zoals naaien, borduren en verstellen. Vrouwenhandwerk heeft de naam simplistisch en archaïsch te zijn. Om die reputatie te counteren, heeft Hessie een complex oeuvre ontwikkeld dat kwetsbaarheid en weerstand combineert. Haar scheppingsdrang maakte van haar een radicale vernieuwster.

Maëlle Labussière (°1966, woont en werkt in Alfortville, Frankrijk).

Maëlle Labussière beoefent een rigoureuze vorm van schilderkunst rond één enkel, heel eenvoudig motief: de lijn. Die biedt haar veel en telkens nieuwe mogelijkheden. In haar meest recente papierwerken, waarin ze zich de drager eerst toe-eigent door hem te vouwen of er delen van te verbergen, maakt ze nieuw samengestelde tekeningen die met spuitbusverf zijn uitgevoerd, en die "van vlakbij zijn afgevuurd": we zien brede spuitbusstrepen of rasters van fijne lijntjes. Altijd overheerst het gebaar, kort en definitief. Het grafische vocabulaire blijft zeer beperkt: een spoor, getrokken in één enkele kleur. Ondanks de spaarzaamheid van de middelen – zowel het gebaar als het medium zijn minimaal – straalt dit werk een krachtige energie uit die bevrijdend werkt.

Het oeuvre van Maëlle Labussière is te vinden in talrijke particuliere en openbare collecties zoals het FRAC Île de France, het FRAC Normandie, de Société Générale of de stad Vitry.

Patrice Pantin (°1963, woont en werkt in Pantin, Frankrijk).

Het procedé *Encre flottante déposée sur fond frais* ("Zwevende inkt op een verse ondergrond") bestaat, net als bij bladgoud, uit het bedekken van een steen of een blokje hout met een dunne laag verf. De verf wordt met de handen en vingers op het voorwerp gedrukt, zodat er een soort mal ontstaat. Met een laagje nevel uit de spuitbus wordt de afdrukname voltooid, waarna de afdruk voorzichtig wordt verwijderd, platgedrukt en tenslotte "gelamineerd" op stevig papier. Het resultaat is een soort "contactafbeelding" die bijwijken verbluffend realistisch is. Er komt geen technologie aan te pas, noch voor, noch tijdens, noch na het proces; hoogstens moet de inkt van goede kwaliteit zijn, want Patrice Pantin is schilder. Het is schilderen en het lijkt op fotografie; het doet denken aan de techniek van de vroegere fotochromen, want het ziet eruit als iets uit het verleden en het vervult je met heimwee naar een verloren tijd. Het vroeger van de fotografie en het nu van de schilderkunst komen samen in een en hetzelfde beeld.

De *Dessins Martiaux* ("Krijgstekeningen" of "Krijgshaftige tekeningen") zijn dus geplooid stukken stof, geboetseerde vormen, gescheurde lappen, waarin de materie van de verf uitgesmeerd ligt als een broos, buigzaam vlies dat de herinnering aan welgekozen objecten meedraagt; een "fotografisch" beeld dat niet de middelen van de fotografie gebruikt maar het unieke medium van de schilderkunst. Een "klik"-beeld, een illusie die bestaat uit lagen van illusies, gemaakt om verwarring te zaaien en vooral, en dit is waar het om gaat, om onze blik te verschalken.

Voor deze tentoonstelling bedanken wij graag de volgende galeries voor hun welwillende medewerking: Galerie Papillon (C. Boch); Galerie Maubert (I. Ferreira); Galerie Arnaud Lefebvre (Hessie); Galerie Réjane Louin, Locquirec (M. Labussière en P. Pantin).